

<https://doi.org/10.26881/rgtn.2024.17>

JÓZEF ŻERKO
Uniwersytet Gdański

RITA GROCHOCIŃSKA Z D. ŁOSIŃSKA (30 LISTOPADA 1941
GRABOWO, POW. BYTÓW – 28 SIERPNIA 2011 SOPOT)

Il. 1. Dr Rita Grochocińska

Źródło: Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego,
Rita Grochocińska, prac. 39/03.

Rita Łosińska (il. 1) urodziła się 30 listopada 1941 r. w Grabowie (pow. Bytów). Od 1945 r. wraz z rodzicami Marią i Piotrem zamieszkała w miejscowości Półczno. Po ukończeniu szkoły podstawowej (1955) i uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Liceum Pedagogicznym w Bytowie w 1961 r. od września została zatrudniona na stanowisku

nauczycielki w Szkole Podstawowej w Tuchomiu. W latach 1963–1965 godziła pracę zawodową ze studiami zaocznymi na kierunku nauczanie początkowe w Studium Nauczycielskim w Słupsku. Ukończyła je z wynikiem bardzo dobrym. Nie poprzestała na tym – rok później studiowała wieczorowo pedagogikę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Trudności komunikacyjne związane z dojazdem na zajęcia wieczorowe w 1967 r. zmusiły ją do zmiany miejsca zatrudnienia – przeniosła się do szkoły w Pólcźnie, a w następnym roku przeszła na tok studiów zaocznych. Studia magisterskie ukończyła 1 czerwca 1970 r. po obronie pracy magisterskiej: *Próby programowania nauczania matematyki w klasie czwartej* w Katedrze Dydaktyki Ogólnej pod kierunkiem prof. dr. Ludwika Bandury¹.

Już wtedy starała się upowszechnić swoje doświadczenia i opracowała pięć odczytów pedagogicznych, które zostały wyróżnione nie tylko przez Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Koszalinie, lecz także przez Centralny Ośrodek Metodyczny w Warszawie. W 1970 r. jeden z nich zdecydowano się opublikować w formie broszury². Jej marzenie – podjęcie pracy naukowej spełniło się, gdy w 1971 r. zostanie zatrudniona na stanowisku starszego asystenta w Zakładzie Nauczania Początkowego w Wyższym Studium Nauczycielskim – Sekcji Humanistycznej UG; następnie w Instytucie Pedagogiki i Psychologii (1973–1975) oraz po reorganizacji w Instytucie Pedagogiki UG (1975–1977).

Proces badań i przygotowanie dysertacji doktorskiej z zakresu psychologii społeczno-wychowawczej zajęły mgr Ricie Łosińskiej sześć lat. Niezwykle pomocne okazało się skorzystanie z przyznanego rocznego stypendium (1.10.1974–30.09.1975). Sformułowanie tematu i wybór promotora oraz rozpoczęcie badań nastąpiły dość szybko. Pod kierunkiem promotora doc. dr. Józefa Rembowskiego zdecydowała się zbadać problem: *Sytuacje rodzinne dzieci marynarzy floty transportowej i ich konsekwencje pedagogiczne*.

Zdaniem mgr Rity Łosińskiej przedmiotem badań miała być analiza roli wychowawczej rodziny marynarskiej. Natomiast jako cel wskazała poznanie niektórych aspektów wychowawczych funkcjonowania rodziny w warunkach długotrwałej rozłąki dzieci od ojca. Doktorantce chodziło głównie o uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania: Czy i w jakim zakresie spełnia ona takie między innymi funkcje jak: zapobieganie dezintegracji osobowości, wprowadzanie swoich członków w podstawowe role społeczne, utrzymywanie kontroli nad młodym pokoleniem³.

Natomiast główna problematyka badań dotyczyła czterech kwestii:

1. Jak kształtuje się charakter interakcji i więzi emocjonalnych w rodzinie marynarskiej?
2. Jak kształtują się układy stosunków wewnątrzrodzinnych, stosunki między poszczególnymi członkami rodzin? Jak zarysowuje się pozycja poszczególnych członków

¹ Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego (AUG), Rita Grochocińska, prac. 39/03, Życiorys z dnia 1.03.1971 r., s. 1–2.

² *Ibidem*, s. 2.

³ AUG, Rita Grochocińska, prac. 39/03, Załącznik do zawiadomienia o nadaniu stopnia naukowego doktora (pkt. 21) stanowiący podstawę do opracowania „Katalogu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych” z 13.10.1977 r.

rodziny w oczach dziecka i z którymi członkami czuje się ono silniej i trwalej związane? 3. Jak kształtuje się zwartość rodziny, zakres i wzajemne formy kontaktów oraz udział jej poszczególnych członków w organizacji i przebiegu codziennego życia rodziny? 4. Jak kształtuje się wpływ specyficznych stosunków wewnątrzrodzinnych w rodzinie marynarskiej na przystosowanie dziecka do szkoły?⁴

Rada Wydziału Humanistycznego wyznaczyła na recenzentów: doc. dr. Bolesława Maroszka, doc. dr. hab. Ludwika Janiszewskiego oraz doc. dr. Leona Niebrzydowskiego.

Warto zacytować opinię doc. dr. Bolesława Maroszka (UG), który już na wstępie recenzji wyraźnie podkreślił:

Psychologicznej problematyce rodziny marynarskiej nie poświęcono dotychczas w literaturze polskiej i obcojęzycznej wiele miejsca. Stało się tak przypuszczalnie dlatego, że z jednej strony ten typ rodziny jest trudnym przedmiotem badań, z drugiej zaś strony jego liczebność w skali kraju nie jest duża. Tym czasem rodzina marynarska tak z punktu widzenia teoretycznego jak i praktycznego stanowi wdzięczny przedmiot badań szczególnie dla psychologa interesującego się interakcjami i więzami uczuciowymi w rodzinie. [...] Z uznaniem należy więc odnieść się do wyboru tematu pracy mgr Rity Łosińskiej. [...] Recenzent podkreślił umiejętne posługiwanie się statystyką, stosowanie wzajemnie weryfikujących się technik badawczych oraz dobrą znajomość literatury polskiej i zagranicznej⁵.

Doc. dr. hab. Ludwik Janiszewski⁶ wymieniał następujące zalety pracy Rity Łosińskiej:

Po pierwsze – Autorka wykorzystuje w niej najważniejszy dorobek naukowy, zawarty w piśmiennictwie obcym i polskim; przy czym nie ogranicza się do literatury psychologicznej, lecz sięga do opracowań socjologicznych, pedagogicznych i innych, dzięki czemu warstwa erudycyjna rozprawy jest zaiste bardzo bogata. Po drugie – baza źródłowa pracy budzi zaufanie zarówno ze względu na obfite zgromadzony materiał empiryczny, jak i z uwagi na zastosowanie różnych technik badawczych, wzajemnie się uzupełniających i weryfikujących. Po trzecie – Autorka w sposób wnikliwy rozpatruje dane empiryczne, odwołując się do analiz statystycznych i porównawczych, umożliwiających sformułowanie bardziej prawidłowych wniosków poznawczych. Po czwarte – konstrukcja pracy jest przejrzysta i logicznie spójna, język wykładu – komunikatywny⁷.

W końcowej części recenzji sformułował kilka uwag krytycznych. Doktorantka podczas obrony podziękowała Recenzentom za wnikliwe, krytyczne, ale jednocześnie życzliwe recenzje rozprawy doktorskiej. Do krytycznych uwag doc. dr. hab. L. Janiszewskiego

⁴ AUG, Rita Grochocińska, prac. 39/03, Zawiadomienie o nadaniu stopnia naukowego doktora z 20.10.1977 r.

⁵ AUG, Rita Grochocińska, prac. 89/37, dr. 159, Recenzja pracy doktorskiej mgr Rity Łosińskiej.

⁶ *Ibidem*, s. 1.

⁷ *Ibidem*, s. 2–3.

odniosła się szczegółowo, kolejno udzielając wyczerpujących wyjaśnień. Odpowiedziała również na pytania członków Komisji: prof. dr. L. Bandurze, na trzy pytania: „1. W pracy stwierdza się, że dzieci z rodzin marynarskich osiągają lepsze wyniki w nauce, czy to jest takie pewne? 2. Czy cechy osobowościowe jakimi charakteryzują się dzieci z rodzin marynarskich nie są wynikiem większości matek niepracujących? 3. Jak przedstawia się inteligencja u dzieci z rodzin marynarskich, czy była badana?”⁸.

Doktorantka oznajmiła: „[...] wyniki własnych badań istotnie donoszące o uzyskaniu lepszych wyników w nauce przez dzieci z rodzin marynarskich potwierdzone zostały w badaniach szczecińskich doc. L. Janiszewskiego oraz dr K. Wszeborowskiego w Trójmieście”. Ponadto dodała:

[...] zapewne tak jest, gdyż m.in. cała atmosfera domu rodzinnego wpływa na takie lub inne kształtowanie się cech osobowościowych dziecka. Matka niepracująca wywiera tu niewątpliwie duży wpływ również i na osiąganie lepszych wyników nauce. Matrycentryzm jest jedną z cech konstytutywnych rodzin marynarskich. Badania testem Ravena istotnie wykazały wyższą inteligencję dzieci z rodzin marynarskich od dzieci z rodzin lądowych⁹.

Na pytanie prof. dr K. Kubika: „Czy badała wpływ warunków społecznych statku morskiego na cechy osobowościowe dzieci z rodzin marynarskich, które przebywały na statku, odbywały rejs z całą rodziną? Doktorantka stwierdziła, [...] że żadne z badanych dzieci nigdy nie było z ojcem w rejsie”¹⁰.

Rada Wydziału Humanistycznego UG 13 października 1977 r. postanowiła nadać mgr Ricie Łosińskiej tytuł doktora nauk humanistycznych¹¹. Konsekwencją uzyskania tytułu doktora był awans dr Rity Łosińskiej na stanowisko adiunkta w Instytucie Pedagogiki od 1 listopada 1977 r. Rok później w jej życiu osobistym dużo się zmieniło, Rita Łosińska bowiem poślubiła prof. Mariana Grochocińskiego 29 września 1978 r. i od tego dnia przyjęła nazwisko Grochocińska¹².

Jako adiunkt dr Rita Grochocińska prowadziła wykłady i ćwiczenia z psychologii rozwojowej i społeczno-wychowawczej na kierunku nauczanie początkowe dla studentów stacjonarnych i zaocznych oraz seminaria magisterskie na studiach zaocznych. Władze Instytutu Pedagogiki, doceniając jej pracę, w uzasadnieniu wniosku o przyznanie nagrody Rektora UG stwierdziły:

⁸ *Ibidem*, s. 4.

⁹ *Ibidem*, s. 5.

¹⁰ *Ibidem*, s. 1, 5.

¹¹ Wyciąg z protokołu z posiedzenia Rady Wydziału Humanistycznego UG z dnia 13.10.1977 r. „Praca przyjęta pozytywnie przez komisję ds. obrony prac doktorskich, doktorantka zdała pomyślnie egzaminy doktorskie. Rada Wydziału 29 głosami tak, 2 nie, 2 wstrzym. nadała tytuł doktora nauk humanistycznych mgr R. Łosińskiej”.

¹² Urząd Stanu Cywilnego, Nr 2362/78, Gdańsk, 29.09.1978 r.

Staranne przygotowywanie się do wszystkich prowadzonych zajęć dydaktycznych zapewnia ich wysoki poziom. W celu unowocześnienia metod pracy oraz odpowiedniego łączenia teorii z praktyką organizuje hospitacje zajęć dydaktycznych nie tylko w placówkach przeznaczonych jako szkoły ćwiczeń, lecz wyszukuje pod tym kątem najlepszych nauczycieli Trójmiasta¹³.

Do jej dorobku należy dodać i to, że włożyła dużo wysiłku w opracowanie materiałów informacyjno-dydaktycznych na studia zaoczne, na wszystkie kierunki i lata studiów. Podjęła też wkrótce pracę naukową i badania z myślą o habilitacji. Świadczą o tym: stypendium od 1.01.1982 do 30.06.1983, ukazujące się publikacje i wystąpienia na konferencjach naukowych w różnych ośrodkach naukowych w kraju.

Analizując informacje zawarte w kolejnej ankiecie o działalności naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej nauczycieli akademickich za okres od 1982 do 1985, warto zauważyć, że dr Rita Grochocińska planowała ukończenie rozprawy habilitacyjnej do 1990 r. mimo ciężkiej choroby (zapalenia opon mózgowych), długich przerw związanych z pobytami na leczeniu szpitalnym czy przebywaniu na urlopie dla poratowania zdrowia¹⁴.

We wniosku z 5 czerwca 1990 r. o nagrodę Rektora I st. dla adiunkta Instytutu Pedagogiki dr Rity Grochocińskiej za działalność naukową w roku akademickim 1989/1990 słusznie Dyrekcja Instytutu Pedagogiki podała następujące uzasadnienie:

Dr Rita Grochocińska opublikowała w 1990 r. w cyklu Rozprawy i monografie UG książkę pt. „Psychospołeczna sytuacja dzieci w rodzinach rozbitych”. Ukazała w niej istniejące więzi społeczno-emocjonalne w rodzinie rozbitej, metody wychowania oraz postawy matek wobec wychowania dzieci, organizację ich czasu wolnego, jak również stopień przystosowania tych dzieci do szkoły i ich pozycję w klasie szkolnej. Książka ma dużą wartość poznawczą, ale jeszcze większą wychowawczą dla praktyki. Autorka zastosowała dużą liczbę technik (także testów) i kontrolowała ogromną ilość zmiennych, opracowała wyniki statystycznie i dokonała interesującej analizy jakościowej. Rzecz jest bardzo wartościowa dla wielu specjalizujących się w wychowaniu rodzinnym¹⁵.

Władze Instytutu Pedagogiki doceniając jej doświadczenie i zdolności organizacyjne powierzyły kierownictwo Zakładu Nauczania Początkowego (1.09.1993–31.08.1995) oraz następnie Zakładu Wczesnej Edukacji (1.09.1995–31.08.2005). Zakład jako najliczniejszy w Instytucie Pedagogiki liczył 22 pracowników, w tym 11 starszych wykładowców ze stopniem magistra, pod jej kierownictwem pracował sprawnie, wspierany

¹³ AUG, dr Rita Grochocińska, prac. 89/37, Wniosek o przyznanie dr Ricie Grochocińskiej nagrody Rektora w wysokości 3000 zł. z dnia 14.09.1979 r.

¹⁴ AUG, Rita Grochocińska, prac. 89/37, Ankieta o działalności naukowej, dydaktyczno-wychowawczej i organizacyjnej nauczycieli akademickich za okres 1982–1985, s. 1 i 3. Leczenie szpitalne: 26.10.1982–26.02.1983 i urlop dla poratowania zdrowia: 1.05.1983–15.05.1985 r.

¹⁵ AUG, dr Rita Grochocińska, prac. 89/37, Wniosek Dyrekcji IP z dnia 5.06.1990 r. o nagrodę Rektora I st. dla adiunkta dr R. Grochocińskiej.

póletatowo przez samodzielnego pracownika naukowego, byłego kierownika Zakładu prof. Mariana Grochocińskiego.

Liczne obowiązki związane z kierownictwem Zakładu nie wpłynęły na realizację planów naukowych dr Rity Grochocińskiej. Warto zacytować fragment opinii dyr. Instytutu Pedagogiki prof. dr. hab. Jana Żebrowskiego z 10 lutego 1994 r.:

Dr Rita Grochocińska opracowała łącznie 19 prac, w tym, w okresie sprawozdawczym 1989–1993 dwie prace zwarte oraz 9 artykułów. Do prac zwartych należą książki: 1) praca habilitacyjna pt. „Psychospołeczna sytuacja dzieci w rodzinach rozbitych”, Gdańsk 1990, II wydanie 1992; 2) skrypt pt. „Życie dziecka w warunkach tymczasowej i stałej separacji matki i ojca”, Gdańsk 1992. Poza tym posiada na ukończeniu książkę z zakresu psychologicznych aspektów sytuacji wychowawczych dziecka w rodzinach wojskowych¹⁶.

O pierwszej z nich prof. dr. hab. W. Panek wyraził opinię: „[...] jest ona bardzo ciekawa i wartościowa, bogata empirycznie, kontroluje wiele zmiennych, dobrze uzasadniona statystycznie, wartościowa dla wielu specjalizujących się w wychowaniu rodzinnym”¹⁷. O drugiej pozycji prof. dr. hab. J. Rostowski napisał:

Jest bardzo interesująca [...] co ważniejsze jest bardzo aktualna i potrzebna [...] praca ta wypełni wyraźnie odczuwalną lukę szczególnie w środowisku Wybrzeża w zakresie opracowań z psychologii „marynistycznej”, ale nie tylko [...] może okazać się również bardzo użyteczną pomocą w pracy dydaktycznej ze studentami¹⁸.

Należy dodać: interesująco realizowała zajęcia dydaktyczne – wykłady i ćwiczenia; zorganizowała od podstaw wspólnie ze studentami pracownię z zakresu psychologii społeczno-wychowawczej; wypromowała ponad 100 magistrów. Była też lubianym opiekunem kolejnych roczników studiów¹⁹.

Podczas posiedzenia Wydziałowej Komisji Oceniającej Pracowników Naukowych pod kierownictwem dziekana prof. dr. hab. Waldemara Tłokińskiego, profesorów: Bohdana Dziemidoka, Stanisława Kawuli, Tadeusza Mądrzyckiego, Andrzeja Sobocińskiego, dr. Tomasza Szkudlarka i przedstawicielki Samorządu Studentów – studentki Agaty Lipińskiej, w obecności dyrektorów Instytutów oraz kierowników Zakładów i Katedr 14 lutego 1994 r. dokonano oceny adiunktów, którym dziewięćoletni okres zatrudnienia upływał 30 września 1994 r. Spośród ocenianych adiunktów z Instytutu Pedagogiki po ocenie: dr Grażyny Teleszyńskiej i Wandy Frankiewicz, które zadeklarowały przejście na emeryturę, dokonano w obecności opiekuna naukowego prof. dr. hab. Lecha Mokrzeckiego oceny dr Rity Grochocińskiej.

¹⁶ AUG, dr Rita Grochocińska, prac. 89/37, Opinia o pracy naukowo-dydaktycznej adiunkta Zakładu Nauczania Początkowego w Instytucie Pedagogiki – dr Rity Grochocińskiej, z dnia 10 lutego 1994 r., s. 1.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, s. 1–2.

Po wypowiedzi Dyrektora Instytutu, który przedstawił pozytywną sylwetkę zainteresowanej, wnioskując o przedłużenie zatrudnienia na stanowisku adiunkta o dalsze 3 lata, prof. dr hab. L. Mokrzecki zgłosił sugestię, że:

korzystniejsze dla zainteresowanej jest przeszeregowanie Jej na stanowisko st. wykładowcy. Będzie mogła w bardziej spokojnej atmosferze zakończyć habilitację. Dr Grochocińska – przychyliła się do wniosku prof. Mokrzeckiego i prosi o przeszeregowanie na stanowisko starszego wykładowcy²⁰.

Analiza zachowanej dokumentacji dr Rity Grochocińskiej może sugerować, że sama zainteresowana nie zamierzała ubiegać się o przeszeregowanie jej na stanowisko starszego wykładowcy²¹. Utwierdzała ją w tym pozytywna opinia, jaką nadesłał prof. Jan Rostowski. W *Opinii o dorobku naukowym dr Rity Grochocińskiej* z 5 lutego 1994 r. omówił jej dorobek liczący 16 opublikowanych pozycji, w tym trzy zwarte oraz trzynaście artykułów i rozpraw, stwierdzając:

Autorka posiada także na ukończeniu książkę z zakresu psychologicznych aspektów sytuacji wychowawczych w rodzinach wojskowych. Do publikacji zwartych należą: *Działalność koła PCK w szkole i w środowisku*, Warszawa 1970, PZWL, ss. 31, praca habilitacyjna pt. *Psychospołeczna sytuacja dzieci w rodzinach rozbitych*, Gdańsk 1990, UG, ss. 158, II wydanie 1992, *Życie dziecka w warunkach tymczasowej i stałej separacji matki i ojca*, Gdańsk 1992, UG, ss. 86 (skrypt). [...] Przedmiotem pracy habilitacyjnej jest zagadnienie o dużym znaczeniu społecznym – analiza więzi społeczno-emocjonalnych w rodzinie rozbitej. Ma ona też dużą wartość poznawczą. Problem bowiem rodzin rozbitych, a zatem i sytuacji społeczno-psychologicznych w nich, stale narasta. Ogólnie biorąc praca jest bardzo ciekawa i wartościowa, bogata empirycznie, kontroluje wiele zmiennych, dobrze uzasadniona statystycznie, użyteczna dla wielu specjalizujących się w wychowaniu rodzinnym. Na uwagę zasługuje też interesujące podejście metodologiczne, a mianowicie zastosowano między innymi projekcyjną technikę zabawy z lalkami²².

Podkreślając walory kolejnej pracy – *Życie dziecka w warunkach tymczasowej i stałej separacji matki i ojca* – Profesor wyłonił w całości dorobku naukowego R. Grochocińskiej trzy główne, ściśle wiążące się ze sobą kręgi tematyczne:

Pierwszy z nich dotyczy problemu życia dzieci w rodzinie, a szczególnie ich sytuacji w rodzinach rozbitych i marynarskich. Do tego kręgu tematycznego można zaliczyć wymienioną już pracę dotyczącą działalności koła PCK w szkole i w środowisku, poruszającą obok innych zagadnienie niesienia pomocy rodzinie, pracę habilitacyjną, książkę dotyczącą życia dziecka w warunkach tymczasowej i stałej separacji matki i ojca w rodzinie

²⁰ AUG, dr Rita Grochocińska, dr 159, Protokół z posiedzenia Wydziałowej Komisji Oceniającej Pracowników Naukowych z dnia 14.02.1994 r., s. 1.

²¹ AUG, dr Rita Grochocińska, dr 159, *Opinia o dorobku naukowym dr Rity Grochocińskiej* prof. dr hab. Jana Rostowskiego z 5.02.1994 r.

²² *Ibidem*, s. 1–2.

marynarskiej i rozbitej. Związane z nim są też między innymi takie artykuły jak: *Z badań nad skutkami nieobecności rodziców na dziecko* (Zeszyty Naukowe UG, 1975), *Stosunki wewnątrzrodzinne dzieci marynarzy* (Roczniki Socjologii Morskiej, 1987), *Researches into the Child's Situation in Broken Families* (Zeszyty Naukowe UG, 1993).

Drugi krąg tematyczny obejmuje zagadnienia wiedzy psychologicznej nauczyciela w edukacji wczesnoszkolnej, do którego można zaliczyć szczególnie artykuły pt. *Przedmioty psychologiczne jako baza do studiowania przedmiotu: Metodyka nauczania początkowego i pracy wychowawczej* (WSP Kraków, 1985), *Wiedza psychologiczna w pracy nauczyciela* (WSP Bydgoszcz, w druku).

Z trzecim kręgiem pracy naukowej Autorki związane są poszukiwania metodologiczne badań dotyczących psychospołecznej sytuacji życia dzieci w rodzinie. Należy do nich zwłaszcza artykuł pt. *Poznanie stosunków rodzinnych dziecka* (Zeszyty Naukowe UG, 1988).

Reasumując przedstawiony dorobek naukowy Autorki dotyczący wymienionych zakresów tematycznych należy uznać, że wszystkie napisane przez Nią prace pod względem warsztatowym wykonane są poprawnie, oparte na merytorycznej i metodologicznej rzetelności, a także na umiejętnym rozwiązywaniu podejmowanych problemów. W dorobku naukowym jest monografia – praca habilitacyjna. Aktywność badawcza jest stała i systematyczna, co pozwala rokować Jej dalszy rozwój. Uważam więc, że przedłużenie zatrudnienia dr Rity Grochocińskiej na stanowisku adiunkta jest w pełni uzasadnione. Sądję jednak, że przed przystąpieniem dr Rity Grochocińskiej do kolokwium habilitacyjnego powinna Ona poszerzyć swój dorobek naukowy, zwłaszcza o publikacje o zasięgu ogólnopolskim²³.

Należy zauważyć, że o wyborze przejścia Rity Grochocińskiej na stanowisko starszego wykładowcy zdecydowały: sugestia jej opiekuna – prof. dr. hab. Lecha Mokrzeckiego, zgłoszona na posiedzeniu; opinia prof. J. Rostowskiego o konieczności poszerzenia dorobku naukowego, zwłaszcza o publikacje o zasięgu ogólnopolskim, które są wymagane do przystąpienia do kolokwium habilitacyjnego oraz w pewnym stopniu jej warunki zdrowotne. Z powodzeniem od 1 września 1993 r. realizowała się jako: kierownik²⁴ najliczniejszego w Instytucie Pedagogiki Zakładu Nauczania Początkowego (1993–1994), następnie Zakładu Wczesnej Edukacji, wykładowca i promotor prac magisterskich, autor realizujący trzy granty BW-UG: „1. Przemoc wobec dziecka w wieku wczesnoszkolnym, rozmiar i źródła zjawiska – 1995 r. BW/7300-5-0236-5. Raport z badań; 2. Przemoc wobec dzieci w wieku przedszkolnym, rozmiar i źródła zjawiska – 1997 r. BW/7300-5-0237-7. Raport z badań; 3. Przemoc wobec dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym – 1998 r. BW/7300-5-0137-8. (Grant na sfinansowanie publikacji)”²⁵.

²³ *Ibidem*, s. 1–3.

²⁴ AUG, dr Rita Grochocińska, prac. 89/37, Decyzje Rektora UG: z dnia 7.10.1994; z 26.08.1996; 24.09.2002 o powołaniu do pełnienia funkcji Kierownika Zakładu Wczesnej Edukacji na Wydziale Nauk Społecznych UG, od dnia 1.09.1993 i na kolejne kadencje do 31.08.2003 r.

²⁵ Archiwum Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej (dalej: AGWSH), Akta osobowe, prac. Grochocińska Rita, prof. GWSH, s. 1–2.

Dla wymienionych grantów opracowała trzy narzędzia badawcze: 1) Test Niedokończonych Zdań (wspólnie z prof. M. Grochocińskim) do pomiaru przemocy dziecka w wieku wczesnoszkolnym i zastosowany w ramach badań własnych; BW/7300-5-0236-5; 2) „Przemoc wobec dzieci w wieku wczesnoszkolnym oraz narzędzia badawcze na temat zasięgu zjawiska przemocy wobec dzieci w wieku przedszkolnym w Trójmieście” i podjęcie badań w tym zakresie w ramach badań własnych; BW/7300-5-0237-7 oraz 3) opracowanie koncepcji i narzędzi badań do tematu: „Śmierć bliskiej osoby jako sytuacja trudna”. Badania te sfinansowano ze środków Zakładu Wczesnej Edukacji Instytutu Pedagogiki UG.

Jako kierownik Zakładu Wczesnej Edukacji zadbała o opracowanie dwóch informatorów na studia dla pracujących w roku akademickim 1979/1980 dla pedagogiki w zakresie nauczania początkowego i pedagogiki w zakresie wychowania przedszkolnego (1979); przygotowała i wygłosiła cykl wykładów podczas stażu w Kanadzie (30.10.1981–7.01.1982) na zaproszenie Stowarzyszenia – The Polish Heritage Society of Canada. Zorganizowała: wraz z pracownikami Zakładu trzydniową sesję naukową połączoną z warsztatami na temat pedagogiki waldorfskiej, w której wykładowcami byli pedagodzy z Holandii (1994); dwa seminaria naukowe na temat: „Treści programowe w zakresie kształcenia nauczycieli wczesnej edukacji” oraz dramę prowadzoną przez szwedzkich pedagogów z Linköping (1996) pt. *Pedagogika Marii Montessori* (1996). Wspólnie z Kołem Komunikacji Kreatywnej Instytutu Pedagogiki UG przygotowała sesje warsztatowe Gdańskiej Sesji Dramy w kolejnych pięciu latach: (1999, 2000, 2001, 2002, 2003). Uczestniczyła: w polsko-brytyjskim szkoleniu nt. „Ochrona dziecka przed przemocą” (Sopot, 18–20.09.1998); w pracach Komitetu redakcyjnego „Zeszytu Naukowego. Pedagogika, Historia Wychowania” 1993, nr 24; w pracach zespołu redakcyjnego: *Kompozycje dla Profesora – utwory poświęcone prof. dr hab. Marianowi Grochocińskiemu* (1999) oraz w pracach Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Powyższy dorobek pracy nauczyciela akademickiego obejmujący lata 1971–2003 w Instytucie Pedagogiki dr Rita Grochocińska zamknęła decyzją przejścia 30 września 2003 r. na emeryturę²⁶.

Osobny rozdział w dorobku dr Rity Grochocińskiej stanowił jej drugoetatowe zatrudnienie jako nauczyciela akademickiego, począwszy od lat 90. XX w., w Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej w Gdańsku. Propozycję zatrudnienia na etacie adiunkta dr Rity Grochocińskiej zaproponowała Rektorowi prof. dr. hab. Waldemarowi Tłokińskiemu ówczesna dziekan Wydziału Pedagogiki prof. nadzw. dr Róża Pawłowska. Po akceptacji Rektora powierzyła jej wykłady i ćwiczenia z psychologii rozwojowej i społeczno-wychowawczej na kierunku nauczania początkowego oraz kierownictwo studium podyplomowego dla nauczycieli. Kolejne dwie dekady ukażą jeszcze bardziej jej walory: wykładowcy, naukowca, kierownika i organizatora studiów

²⁶ AUG, dr Rita Grochocińska, prac. 89/37, Podziękowanie Rektora UG za pełnienie funkcji kierownika ZWE w IP w kadencji 1999–2002 z 23.08.2002 r.

podyplomowych. Taką pozytywną opinię o niej potwierdzali kolejni Rektorzy tej placówki, powierzając jeszcze bardziej odpowiedzialne funkcje.

Szczególnie aktywną jej działalność dało się zauważyć po złożeniu 20 listopada 2003 r., oświadczenia, że od 1 października 2003 r. GWSH będzie jej pierwszym pracodawcą. Rektor uczelni prof. dr hab. Zbigniew Machaliński w umowie o pracę od 5 lutego 2002 r., dodatkowo powierzył adiunktowi Ricie Grochocińskiej obowiązki: dziekana Wydziału Pedagogiki (od 3 września 2002 r.) z przyznanym dodatkiem w wysokości 5000 zł i stanowisko dyrektora Studium Kształcenia Podyplomowego i Nauczycieli od 17 października 2002 r. Doceniając jej wartość od 1 listopada 2002 r., powołano ją do Senatu oraz na stanowisko prof. nadzw. GWSH z wymiarem 180 godzin zajęć w roku akademickim 2003/2004. Dla prof. nadzw. dr Rity Grochocińskiej uczelnia ta stała się głównym miejscem pracy.

Jakie zadania zrealizowała, najlepiej ukazuje dokumentacja sprawozdawcza samej zainteresowanej²⁷. Jej zasługą było przygotowanie: programu Podyplomowego Studium Kształcenia Zintegrowanego dla GWSH w 2000 r.; Podyplomowego Studium Wychowania Przedszkolnego dla GWSH w 2001 r. Pełniła funkcję kierownika: Podyplomowego Studium Kształcenia Zintegrowanego oraz Podyplomowego Studium Wychowania Przedszkolnego w latach akademickich 2000/2001–2003/2004; następnie dyrektora Studium Kształcenia Podyplomowego i Nauczycieli GWSH od 2002 r. Na podstawie „Porozumienia zmieniającego” od 1 października 2008 r. Rektor GWSH prof. dr hab. Zbigniew Machaliński dokonał przeniesienia prof. nadzw. dr R. Grochocińskiej na stanowisko adiunkta, przyznając jako gratyfikację nagrodę indywidualną. We wniosku o jej przyznanie zaznaczył:

Uznając Pani szczególne zaangażowanie w pracę nad wnioskami w sprawie tworzenia nowych specjalności w ramach kierunku Pedagogika i Studiów Podyplomowych oraz przygotowanie Wydziału do kontroli Państwowej Komisji Akredytacyjnej, skutkujące pozytywną opinią Zespołu Kontrolującego, a także gotowością do podejmowania nowych zadań, zaangażowanie w pracę dydaktyczno-naukową i wyróżniającą się dyspozycyjnością składam serdeczne podziękowanie i przyznaję nagrodę okolicznościową w wysokości 10.200. zł²⁸.

Istotnie Pani Dziekan nie ubywało zadań. W następnych latach, począwszy od 19 marca 2009 r., jako dyrektor Studium Kształcenia Podyplomowego i Nauczycieli została zobowiązana do podjęcia działań rekrutowania kandydatów na specjalność – pedagogika lecznicza w ramach projektu „Wszechstronny rozwój społeczności akademickiej GWSH sposobem na wzrost potencjału Uczelni”, który zapewniał im zwolnienie

²⁷ AGWSH, Akta osobowe – dr Rita Grochocińska, Prof. GWSH.

²⁸ AGWSH, Akta osobowe – dr Rita Grochocińska, Prof. GWSH, Pismo gratulacyjne Rektora GWSH prof. dr Zbigniewa Machalińskiego z 3 listopada 2008 r.

z opłat edukacyjnych²⁹. Jako kierownik dr Rita Grochocińska została zobowiązana do przeprowadzenia rekrutacji „godzinowej” oraz przygotowania kosztorysu prowadzenia zajęć na tej specjalności w semestrze letnim roku akademickiego 2009/2010³⁰.

W tym czasie intensywnie pracowała naukowo, dzieliła się swoim dorobkiem na 26 ogólnopolskich konferencjach, w takich ośrodkach, jak: Kraków, Szczecin, Wrocław, Piotrków Trybunalski, Łódź, Sulejówkę, Słupsk, choć oczywiście najczęściej – dziewięciokrotnie w Gdańsku. Wiedzę i doświadczenie pedagogiczne znakomicie potrafiła łączyć z wiedzą z dziedziny psychologii społeczno-wychowawczej.

Dokonując podsumowania dorobku naukowego dr Rity Grochocińskiej, warto zwrócić uwagę, że szczególną wartościowe są następujące prace zwarte: *Działalność koła PCK w szkole i w środowisku* (1970); *Psychospołeczna sytuacja dzieci w rodzinach rozbitych* (1990, 2 wyd. 1992); *Życie dziecka w warunkach tymczasowej i stałej separacji matki i ojca* (1992, skrypt UG); *Przemoc wobec dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym* (1999); *Poznanie sytuacji rodzinnej i szkolnej dziecka* (Wybrane techniki badań) (2003) oraz 43 artykuły opublikowane w: „Zeszytach Naukowych. Pedagogika, Historia Wychowania”; „Roczniku Socjologii Morskiej”; w „Zeszytach Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie” i „Zeszytach Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy”, dotyczące: psychospołecznej sytuacji dzieci w rodzinie; wiedzy psychologicznej nauczyciela w procesie dydaktycznym; przemocy wobec dzieci przedszkolnych i w wieku wczesnoszkolnym oraz trudnych sytuacji w przypadku śmierci osób bliskich³¹.

W ramach podsumowania warto zacytować końcową część biogramu Rity Grochocińskiej zamieszczonego w „Studiach Gdańskich” w dziale *Z żałobnej karty*:

Profesor Rita Grochocińska zawsze wykazywała się ogromną pracowitością i rzetelnością w realizacji wyznaczanych sobie i powierzanych jej zadań, czemu niezmiennie towarzyszyła troska o drugiego człowieka oraz ciepłe, życzliwe, pełne szacunku traktowanie go. Zawsze miała na uwadze dobro swoich studentów, pieczołowicie przygotowując ich do przyszłej misji pedagogów. Jej działalność dydaktyczna była również nakierowana na szeroko pojęte środowisko nauczycielskie – dzięki z wielkim zaangażowaniem prowadzonemu przez nią Studium Kształcenia Podyplomowego i Nauczycieli GWSH liczne grono czynnych nauczycieli i pedagogów zyskało możliwość dokształcania się i zdobycia nowych cennych kwalifikacji³².

²⁹ AGWSH, Akta osobowe – dr Rita Grochocińska, Prof. GWSH, Pismo Kanclerza mgr Wiktora Usika do dyrektora Studium Kształcenia Podyplomowego i Nauczycieli GWSH dr Rity Grochocińskiej z dnia 19.03.2009 r.

³⁰ AGWSH, Akta osobowe – dr Rita Grochocińska, Prof. GWSH, Pismo Kanclerza GWSH do dr Rity Grochocińskiej z dnia 15.12.2009.

³¹ Rita Grochocińska, „Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość” 2011, t. 8, s. 411.

³² *Ibidem*.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Uniwersytetu Gdańskiego

AUG, Akta osobowe Grochocińska Rita, prac. 39/03; 89/37; dr. 159.

Archiwum Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej

AGWSH, Akta osobowe, prac. Grochocińska Rita, Prof. GWSH.

Urząd Stanu Cywilnego, Nr 2362/78, Gdańsk, 29.09.1978 r.

Opracowania

Grochocińska R., *Działalność Koła PCK w szkole i w środowisku*, Warszawa 1970.

Grochocińska R., *Poznanwanie sytuacji rodzinnej i szkolnej dziecka (wybrane techniki badań)*, Gdańsk 2003.

Grochocińska R., *Przemoc wobec dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, Gdańsk 1999 (wyd. 2, 2000).

Grochocińska R., *Psychospołeczna sytuacja dzieci w rodzinach rozbitych*, Gdańsk 1990 (wyd. 2, 1992).

Grochocińska R., *Życie dziecka w warunkach tymczasowej i stałej separacji matki i ojca*, skrypt UG, Gdańsk 1992.

Rita Grochocińska, „Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość” 2011, t. 8, s. 411.

Streszczenie

Rita Grochocińska z d. Łosińska (1941–2011) – nauczyciel szkolnictwa podstawowego; prelegent Okręgowego Ośrodka Metodycznego w Koszalinie (1961–1971); nauczyciel akademicki Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego (1971–2003); kierownik Zakładu Wczesnej Edukacji (1993–2003); prof. Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej; dziekan Wydziału Pedagogiki; dyr. Studium Kształcenia Podyplomowego i Nauczycieli (2002–2011). Obszar zainteresowań badawczych: zagadnienia przemocy wobec dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w rodzinach pełnych i rozbitych; funkcjonowanie rodziny marynarskiej.

Słowa kluczowe: specjalista metodyki wczesnej edukacji, psychologii rozwojowej i społeczno-wychowawczej

Abstract

Rita Grochocińska née Łosińska (30 November 1941, Grabowo, Bytów powiat – 28 August 2011, Sopot)

Biographical note on Rita Grochocińska, Ph.D. – primary school teacher; lecturer at the District Methodological Centre in Koszalin (1961–1971); academic teacher at the Institute of Pedagogy, University of Gdańsk (1971–2003); head of the Department of Early Education (1993–2003);

professor at the Gdańsk University of Humanities; Dean of the Faculty of Pedagogy; Director of the Postgraduate and Teacher Training Centre (2002–2011). Her research interests covered issues of violence against children of preschool and early school age in intact and broken families, and the functioning of a seafaring family.

Keywords: specialist, early education methodology, developmental psychology, social-educational psychology